MALTA

QORTI TA' L-APPELL

S.T.O. PRIM IMHALLEF
VINCENT DE GAETANO

ONOR. IMHALLEF
ANTON DEPASQUALE

ONOR. IMHALLEF
ALBERT J. MAGRI

Seduta tat-3 ta' Dicembru, 2004

Appell Civili Numru. 705/1997/1

Paul Farrugia

vs

Adriana Farrugia u b'digriet ta' l-ewwel (1) ta' Dicembru, 1998 l-istess Adriana Farrugia giet nominata kuratrici *ad litem* ta' uliedha minuri André, Michela u Ian

Il-Qorti:

Rat l-att ta' citazzjoni pprezentat fil-Prim Awla tal-Qorti Civili illi permezz tieghu l-attur, wara illi ppremetta illi l-konvenuta irrendiet ruhha hatja ta' mohqrija, minacci, theddid, ingurji gravi u sevizzi b'mod li b'ghemilha irrendiet il-hajja konjugali mpossibbli; illi mill-imsemmi zwieg il-kontendenti kellhom tlett itfal minuri André, Michela u Ian; illi l-kontendenti b'digriet tas-Sekond Awla tal-Qorti Civili tal-31 ta' Ottubru, 1996 gew awtorizzati jipprocedu bl-istanti; illi qabel ma ghamel din il-kawza huwa ghamel diversi tentattivi sabiex isalva z-zwieg però kollox kien inutili; talab ghaliex dik il-Qorti m'ghandhiex: (1) tiddikjara s-separazzjoni personali bejn il-kontendenti ghal ragunijiet u tortijiet unikament imputabbli ghall-konvenuta; (2) taffida l-kura u l-kustodja tat-tfal minuri fuq imsemmija f'idejn l-attur fid-dawl ta' dak li jipprovdi l-artikolu 56 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta; (3) tiddikjara li l-konvenuta iddekadiet mid-dritt li tippercepixxi manteniment minghand l-attur u minn kull dritt li jispetta lilha taht l-artikolu 53 tal-Kap 16; (4) tapplika kontra l-konvenuta il-kommunikazzjonijiet (*sic*) kollha sa fejn applikabbli, ta' l-artikolu 48 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta; (5) tordna il-likwidazzjoni u xoljiment tal-komunjoni ta' l-akkwisti ezistenti bejn il-konjugi Farrugia fid-dawl ta' dak li jipprovdi l-artikolu 55 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta u dan billi taqsamha f'zewg porzjonijiet, mhux necessarjament ugwali u *ope sententia* tassenja parti lill-attur u parti lill-konvenuta; bl-ispejjez u bil-konvenuta ngunta ghas-subizzjoni;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-attur u l-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti relativi;

Rat in-nota ta' eccezzjonijiet tal-konvenuta illi permezz taghha eccepiet:

1. Illi l-ewwel erba' talbiet maghmula bic-citazzjoni huma infondati fid-dritt u fil-fatt;

2. Illi huwa l-attur li gieb il-firda fiz-zwieg minhabba agir irresponsabbli versu l-esponenti u t-tliet ulied minuri taghhom li ghamel il-hajja konjugali impossibbli u qieghed jirreka hsara kbira lill-istess minuri; meta jkun id-dar

kuljum jara x'johloq biex jiddisturba l-kwiet u l-paci b'incidenti ta' vjolenza fizika u morali u b'ingurji u krudeltà lejn l-esponenti; jonqos milli jhallas l-ispejjez ta' kull jum u l-iskola tat-tfal u qatt ma huwa puntwali fil-pagament tal-manteniment ta' l-esponenti u t-tlitt itfal; ghalkemm jaghmel qligh sostanzjali mix-xoghol tieghu huwa qieghed jahbi l-gid li ghandu u jiddikjara falsament illi minflok huwa midjun; ghalkemm meta ikun fid-dar jassumi kondotta li tirrazenta dik ta' persuna afflitta b'mard tal-mohh, jiftahar illi huwa attur kbir u ma' kul opportunità li jkollu barra mid-dar u fil-presenza ta' barranin jippoza ta' hanin, edukat, pulit u kapaci f'kollox; l-esponenti kellha tidhol f'idejn (*recte*: dejn) kbir biex tlahhaq mal-bzonnijiet tad-dar u ma' l-ispejjez ta' skola, ilbies u ikel ghat-tfal;

3. Illi l-kura u l-kustodja tat-tfal hija fdata lil esponenti - dmirijiet li hija taqdi b'devozzjoni kif jixirqilhom; ghalhekk topponi ukoll it-talba ta' l-attur biex jigi nominat kuratur *ad litem* ta' l-ulied tal-kontendenti;

4. Illi hija ma topponix il-hames talba;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata tal-konvenuta u l-lista tax-xhieda relativa;

Rat il-kontrotalba tal-konvenuta illi permezz taghha wara illi ppremettiet illi l-attur zewgha rrenda ruhu hati ta' sevizzi, eccessi, mohqrija, ingurji gravi u possibilment ukoll ta' adulterju b'mod ukoll illi huwa rrenda l-hajja konjugali impossibli; illi miz-zwieg taghhom ghandhom tlett itfal cjoè André, Michela u Ian li fil-present ghandhom 12, 5 u 2 snin rispettivament; illi nonostante d-diversi tentattivi taghha sabiex b'pacenzja kbira tipprova issalva z-zwieg, sfaccaw (*recte*: sfaxxaw) fix-xejn minhabba l-agir impossibli ta' l-attur; talbet ghaliex dik il-Qorti m'ghandhiex: 1. tippronunzja s-separazzjoni personali bejn il-kontendenti ghar-ragunijiet premessi imputabbli ghall-attur; 2. tafdalha l-kura u kustodja tat-tfal minuri André, Michela u Ian; 3. tikkundanna lill-attur ihallasha manteniment ghaliha u ghall-imsemmija tfal minuri taht dawk il-modalitajiet li jidrhu xierqa u opportuni; 4. ixxolji l-kommunjoni ta' l-akkwisti u tillikwida l-istess u taqsam l-

istess f'zewg porzjonijiet, m'hux necessarajament l-istess, u tassenja lill-kontendenti porzjoni kull wiehed u tikkundanna lill-attur li jirritorna lill-konvenuta l-oggetti parafernali u dotali taghha; 5. tawtorizzaha li tirrisjedi fid-dar matrimonjali flimkien mat-tfal minuri ad eskluzjoni ta' l-attur minhabba r-ragunijiet premessi; 6. tapplika kontra l-attur il-provvedimenti, safejn huma applikabbli ta' l-Art 48 *et seq* tal-Kodici Civili; 7 tinnomina Nutar sabiex jippublika l-kuntratt opportun, kuratur sabiex jirrapresenta l-eventwali kontumaci u tiffissa l-gurnata hin u lok ghal-publikazzjoni ta' l-istess; bl-ispejjez kontra l-attur ingunt ghas-subizzjoni;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata tal-konvenuta u l-lista tax-xhieda relativa;

Rat illi ma jirrizultax illi l-attur ipprezenta nota ta' eccezzjonijiet ghall-kontrotalba tal-konvenuta;

Rat is-sentenza tal-hmistax (15) ta' Mejju, 2003 illi permezz taghha l-Prim Awla tal-Qorti Civili kkonkludiet hekk:

"… taqta' u tiddeciedi, billi filwaqt li tilqa' in parte l-ewwel u t-tieni eccezzjoni tal-konvenuta, u tilqa' t-tielet u r-raba' eccezzjoni tal-konvenuta, u **tichad l-ewwel, it-tieni, t-tielet, u r-raba' talbiet attrici, tilqa' l-hames talba attrici**, u dan biss kif hawn deciz b'dan illi:-

"1. Tichad din it-talba stante li jidher li l-kawza primarja tas-separazzjoni bejn il-kontendenti hija attribwibli lill-attur minhabba mohqrija, minacci, theddid, ingurji gravi u sevizzi prattikati minnu fil-konfront tal-konvenuta, ghalkemm jirrizulta wkoll li l-istess konvenuta kkontribwiet ghall-istess separazzjoni minhabba theddid u ngurji gravi prattikati minnha ghad-dannu ta' l-istess attur.

"2. Tichad din it-talba u tafda l-kura u kustodja tat-tfal minuri fuq imsemmija f'idejn il-konvenuta, b'dan li filwaqt li l-minuri André ghandu jithalla fil-libertà tieghu sabiex jaghzel jekk ghandux ikollu kuntatt ma' l-attur. Dwar il-minuri l-ohra Michela u Ian din il-Qorti tordna li l-istess l-ahhar imsemmija minuri, ghandu jkollhom access ma'

missierhom taht supervizzjoni ta' *Social Worker* f'postijiet adattati ndikati lilhom mill-Agenzija Appogg, b'dan li l-istess supervizzjoni ghandha ghall-ewwel sitt xhur mid-data ta' din is-sentenza, tkun ta' darba wahda kull hmistax ghal siegha kull sessjoni w fix-xhur sussegwenti tali access taht supervizzjoni ghandu jizdied ghal darba fil-gimgha, u dan b'effett mid-data ta' din is-sentenza b'dan li ghandu jkun hemm ukoll is-*Social Worker*, Therese Micallef mill-istess Agenzija Appogg li taghmel *monitoring* ta' l-istess access u tipprezenta rapporti, kif hija jidrilha xierqa w opportuni, dwar ir-rizultat ta' l-istess access minn zmien ghal zmien lill-Qorti kompetenti u lill-partijiet. Dan kollu huwa suggett ghall-kondizzjoni li l-attur josserva l-obbligazzjonijiet tieghu ta' manteniment lejn l-istess uliedu, skond dak li ser jigi deciz f'din is-sentenza. Il-Qorti tordna li kopja legali ta' din is-sentenza ghandha tigi notifikata a spejjez tal-konvenuta lic-*Chief Executive Officer* ta' l-Agenzija Appogg.

"Illi fil-kuntest ta' dan kollu din il-Qorti tordna li tali kura u kustodja tal-minuri u eventwali access, ghandhom jigu pprattikati minn kull wiehed mill-ginituri bl-eskluzjoni ta' terzi persuni tas-sess oppost li m'humiex parti mill-familja tal-partijiet u taht l-ebda cirkostanza m'ghandhom il-partijiet fil-prezenza ta' l-istess ulied jaghmlu xi riferenza negattiva fil-konfront tal-genitur l-iehor.

"Illi l-partijiet u l-istess minuri ghandhom ilkoll jattendu kors idoneju ta' *family therapy* provdut mill-Agenzija Appogg.

"3. Tichad din it-talba stante li l-konvenuta ghandha dritt ta' manteniment li però ser jigi kkumpensat *a saldo* skond id-dispozizzjonijiet ta' l-artikolu 45(6) tal-Kap 16.

"4. Tichad din it-talba sabiex tapplika kontra l-konvenuta il-konnotazzjonijiet kollha sa fejn applikabbli, ta' l-artikolu 48 tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta stante li ma jidhirx lil din il-Qorti li din hija applikabbli fil-kaz in ezami.

"5. Tordna ix-xoljiment tal-komunjoni ta' l-akkwisti b'effett mid-data ta' din is-sentenza u l-istess komunjoni qed tigi assenjata b'dan il-mod:-

(a) Illi l-konvenuta ghandha tigi assenjata l-istess dar matrimonjali 66, Ruisenor, Triq il-Mizura, Ta’ l-Ibragg kif suggetta ghac-cens annwu u perpetwu ta’ tletin lira Maltija (Lm30) fis-sena, bil-kontenut kollu ta’ gjo fiha, u wkoll bil-hlas ta’ kull dejn in konnessjoni ma’ l-uzu tas-servizzi ta’ l-istess dar b’applikazzjoni anke ta’ l-artikolu 45(6) tal-Kap 16 ghall-hlas t’arretrati ta’ manteniment *pendente lite* (inkluz kull ammont li jista’ jkun hemm dovut lil Josianne Gauci) u wkoll *a saldo* tal-manteniment dovut mill-istess attur lill-konvenuta, in vista tad-dritt tal-konvenuta ghall-hlas ta’ l-istess.

(b) Illi minn naha tieghu l-attur ghandu jigi assenjat il-*garage* anness ma’ l-istess dar, b’mod li fl-uzu ta’ l-istess, l-istess attur m’ghandu bl-ebda mod jivvessa lill-konvenuta, u *vice versa*, kull dritt li ghandu inkluz il-lokazzjoni tal-hanut St. Paul’s Discount Store, flimkien maz-zewg vetturi Grey Truck Reg. No. KBB 707 u Daewoo Cielo Reg. No. JAA 916, krediti u *stocks* ezistenti f’ismu jew isem iz-zewg partijiet b’dan li l-istess attur ghandu jhallas kull dejn li hemm fuq l-istess mobbli u immobbli hawn lilu assenjati.

“Bl-ispejjez tac-citazzjoni attrici kwantu ghal erba’ parti minn hamsa mill-attur u kwantu ghall-parti minn hamsa ghall-konvenuta.

“Illi kwantu ghall-kontro-talba tal-konvenuta, din il-Qorti taqta’ u tiddeciedi, billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet ta’ l-attur in kwantu l-istess huma nkompatibbli ma’ dak hawn deciz, u tichad is-seba’ talba tal-konvenuta, tilqa’ t-talbiet ta’ l-istess konvenuta fil-kontro-talba taghha b’dan illi:-

“1. Tippronunzja s-separazzjoni personali bejn il-kontendenti ghar-ragunijiet premessi mputabbli ghall-attur u dan peress li jidher li l-kawza primarja tas-separazzjoni bejn il-kontendenti hija attribwibli lill-attur minhabba mohqrija, minacci, theddid, ngurji gravi u sevizzi prattikati minnu fil-konfront tal-konvenuta, ghalkemm jirrizulta wkoll li l-istess konvenuta kkontribwiet ghall-istess separazzjoni

minhabba theddid u ingurji gravi prattikati minnha ghad-dannu ta' l-istess attur.

"2. Tafdalha l-kura u l-kustodja tal-minuri André, Michela u Ian b'dan li filwaqt li l-minuri André ghandu jithalla fil-libertà tieghu sabiex jaghzel jekk ghandux ikollu kuntatt ma' l-attur, dwar il-minuri l-ohra Michela u Ian, din il-Qorti tordna li l-istess l-ahhar imsemmija minuri, ghandu jkollhom access ma' missierhom taht supervizjoni ta' *Social Worker* f'postijiet adattati ndikati lilhom mill-Agenzija Appogg, b'dan li l-istess supervizzjoni ghandha ghall-ewwel sitt xhur mid-data ta' din is-sentenza, tkun ta' darba wahda kull hmistax ghal siegha kull sessjoni w fix-xhur sussegwenti tali access taht supervizzjoni ghandu jizdied ghal darba fil-gimgha, u dan b'effett mid-data ta' din is-sentenza b'dan li ghandu jkun hemm ukoll is-*Social Worker*, Therese Micallef, mill-istess Agenzija Appogg li taghmel *monitoring* ta' l-istess access u tipprezenta rapporti, kif hija jidrilha xierqa w opportuni, dwar ir-rizultat ta' l-istess access minn zmien ghal zmien lill-Qorti kompetenti u lill-partijiet. Dan kollu huwa suggett ghall-kondizzjoni li l-attur josserva l-obbligazzjonijiet tieghu ta' manteniment lejn l-istess uliedu, skond dak li ser jigi deciz f'din is-sentenza. Il-Qorti tordna li kopja legali ta' din is-sentenza ghandha tigi notifikata a spejjez tal-konvenuta lic-*Chief Executive Officer* ta' l-Agenzija Appogg.

"Illi fil-kuntest ta' dan kollu din il-Qorti tordna li tali kura u kustodja tal-minuri u eventwali access ghandhom jigu prattikati minn kull wiehed mill-ġenituri bl-eskluzjoni ta' terzi persuni tas-sess oppost li m'humiex parti mill-familja tal-partijiet u taht l-ebda cirkostanza m'ghandhom il-partijiet fil-presenza ta' l-istess ulied, jaghmlu xi riferenza negattiva fil-konfront tal-genitur l-iehor.

"Illi l-partijiet u l-istess minuri ghandhom ilkoll jattendu kors idoneu ta' *family therapy* provdut mill-Agenzija Appogg.

"3. Illi dwar din it-talba ghal hlas ta' manteniment lill-konvenuta din il-Qorti tirreferi ghal dak li gie deciz minnha rigwardanti l-assenjazzjoni tad-dar konjugali lill-konvenuta b'applikazzjoni ta' l-artikolu 45(6) tal-Kap 16 u dwar il-

manteniment ta’ l-istess minuri, tordna lill-attur ihallas bhala manteniment ta’ l-istess tlett ulied permezz ta’ pagament lill-istess konvenuta, ghan-nom ta’ l-istess tlett minuri, s-somma ta’ tletin lira Maltija (Lm30) fil-gimgha, u dan kull xahar bil-quddiem fir-residenza ta’ l-istess konvenuta.

“4. Tordna ix-xoljiment tal-komunjoni ta’ l-akkwisti b’effett mid-data ta’ din is-sentenza u l-istess komunjoni qed tigi assenjata b’dan il-mod:-

(a) Illi l-konvenuta ghandha tigi assenjata l-istess dar matrimonjali 66, Ruisenor, Triq il-Mizura, ta’ l-Ibragg, kif suggetta ghac-cens annwu u perpetwu ta’ tletin lira Maltija (Lm30) fis-sena, bil-kontenut kollu ta’ gjo fiha, u wkoll bil-hlas ta’ kull dejn in konnessjoni ma’ l-uzu tas-servizzi ta’ istess dar b’applikazzjoni anke ta’ l-artikolu 45(6) tal-Kap 16 ghall-hlas ta’ arretrati ta’ manteniment *pendente lite* (inkluz kull ammont li jista’ jkun hemm dovut lil Josianne Gauci) u wkoll *a saldo* tal-manteniment dovut mill-istess attur lill-konvenuta, in vista tad-dritt tal-konvenuta ghall-hlas ta’ l-istess.

(b) Illi minn naha tieghu l-attur ghandu jigi assenjat il-*garage* anness ma’ l-istess dar, b’mod li fl-uzu ta’ l-istess l-istess attur m’ghandu bl-ebda mod jivvessa lill-konvenuta, u *vice versa*, kull dritt li ghandu nkluz il-lokazzjoni tal-hanut St. Paul’s Discount Store, flimkien maz-zewg vetturi Grey Truck Reg. No. KBB 707 u Daewoo Cielo Reg. No. JAA 916, krediti u *stocks* ezistenti f’ismu jew isem iz-zewg partijiet b’dan li l-istess attur ghandu jhallas kull dejn li hemm fuq l-istess mobbli w immobbli hawn lilu assenjati.

“5. Tawtorizza lill-konvenuta tirrisjedi fid-dar matrimonjali flimkien mat-tfal ad eskluzjoni ta’ l-attur minhabba r-ragunijiet premessi u kawza wkoll ta’ dak fuq deciz.

“6. Tapplika kontra l-attur il-provedimenti ta’ l-artikolu 48 *et sequitur* tal-Kodici Civili.

“7. Tichad din it-talba ghan-nomina ta’ Nutar sabiex jippublika l-kuntratt opportun, u ta’ kuratur sabiex jipprezenta l-eventwali kontumaci u sabiex tiffissa l-gurnata, hin u lok ghall-pubblikazzjoni ta’ l-istess, u dan peress li m’hemmx bzonnha.

“Bl-ispejjez kwantu ghal erba’ parti minn hamsa mill-attur u kwantu ghal parti minn hamsa ghall-konvenuta”;

u dana wara illi kkunsidrat hekk:
“Illi mill-provi … prodotti jirrizulta bla ebda dubju kwalunkwe li l-istess attur kien primarjament responsabbli ghas-separazzjoni ta’ bejn il-partijiet odjerni stante li kien hati ta’ mohqrija, minacci, theddih ingurji gravi u sevizzi prattikati minnu fil-konfront tal-konvenuta, u konsegwenza ta’ dan l-istess zwieg bejn il-kontendenti gie res impossibbli, tant li llum l-attur jinsab barra mid-dar konjugali fuq ordni tal-Qorti.

“Illi dan johrog car mix-xhieda ta’ l-attrici, u mix-xhieda minnha prodotti, li juri li l-istess attur, ghal xi raguni jew ohra kien spiss aggressiv verso martu, apparti li kien responsabbli ghal diversi atti ta’ vjolenza morali fuq l-istess konvenuta konsistenti f’tghajjir, tmaqdir, u anke hafna ftahir bla sens li huwa kellu mara ohra, atteggjament li dejjem jidher li sar quddiem l-istess minuri, u li gew sew influwenzati bl-istess.

“Illi l-frust[r]azzjoni ta’ l-istess attur jidher ukoll li damet waqt il-kawza stante li ghalkemm huwa nsista li ma riedx jisseppara jidher li bl-agir tieghu fil-mori ta’ dawn il-proceduri, il-hajja taht l-istess saqaf bejn il-kontendenti lanqas setghet titkompla, tant li b’ordni tal-Qorti l-istess attur gie zgumbrat mid-dar konjugali, u dan l-atteggament ta’ l-attur bla ebda dubju ppregudika s-sitwazzjoni tieghu serjament.

“Illi dwar dak li allega l-attur din il-Qorti specjalment il-kontroll ta’ l-omm fuq l-istess, jirrizulta wkoll li l-istess konvenuta kellha u ghad ghandha mpressjoni sew fuqhom. Dan fih innifsu mhux hazin, però jidher li f’dan il-kaz dan il-kontroll u influwenza taghha huma iktar minn

normal, ghaliex jidher li l-istess konvenuta sa mit-twelid taghhom ippruvat tnaqqas l-influwenza tal-missier fuqhom. Dan jidher ukoll mill-opposizzjoni li minn dejjem jidher li ghamlet l-omm, il-konvenuta odjerna, sabiex l-istess ulied ma jittiehdux jaraw il-ġenituri ta' l-attur. Dan fih innifsu ma ghenx is-sitwazzjoni bejn il-partijiet, u f'dan il-kuntest jinghad li certament l-istess konvenuta kkontribwiet ghall-pronunzjament ta' din is-separazzjoni anke bit-theddid li sar minn naha taghha, u wkoll bl-insulti diretti lejn l-attur, li minflok ikkalmaw is-sitwazzjoni, certament aggravawha, sa ma fl-ahhar waslet hawn il-Qorti, b'atteggament negattiv miz-zewg partijiet, li halla effett fuq l-istess minuri.

"Illi fil-fatt, apparti l-partijiet, jidher li l-iktar li sofrew f'dan il-kaz huma l-istess minuri, peress li jidher car li ghal dejjem, dawn gew influwenzati bl-agir ta' l-istess zewg partijiet, ghaliex dawn fuq kollox huma l-genituri taghhom, u f'dan il-kuntest hija l-opinjoni ta' din il-Qorti li l-fatt li l-ligi ma tipprovdix ghall-avukat u *guardian* tal-minuri hija mankanza kbira fl-istess ligi, stante li l-*portavoce* ta' l-istess minuri fil-Qorti huwa kwazi dejjem invarjabbilment il-verzjoni ta' parti jew ohra, u mhux l-ewwel darba li l-partijiet quddiem dawn il-Qrati, jinvolvu lill-istess ulied fid-disgwid ta' bejniethom.

"Illi m'hemm l-ebda dubju lanqas li hekk gara f'dan il-kaz, fejn illum hemm sitwazzjoni fejn ghalkemm hemm access ghall-ulied mill-missier, ordnat mill-Qorti taht supervizzjoni, dan jirrizulta li ilu ma jigi attwat minn Ottubru 2001, u dan *nonostante* li din il-Qorti kif presjeduta ordnat li dan ghandu jibqa' jsir, però jidher car li l-omm ma ottemperatx ruhha ma' dan, ghaliex sostniet li dan kien ser ikun ta' hsara ghall-istess ulied minuri Michela u Ian, li wrew li ma jixtiequx li jaraw lil missierhom.

"Illi hawn il-Qorti tirreferi ukoll ghas-segwenti fatti, li fl-opinjoni ta' din il-Qorti lanqas ghenu fis-sitwazzjoni:-

"(a) L-ewwel u qabel kollox li l-partijiet ghamlu minn kollox waqt il-kawza sabiex jivvessaw lil xulxin, u bl-ebda mod ma ppruvaw lanqas darba sabiex ghall-gid ta' l-istess

ulied, u bil-kunsens tat-tnejn, jaslu f'xi forma ta' ftehim dwar l-access li seta' jkollu l-missier. Jidher fil-fatt li t-tentattivi kollha ta' l-omm kienu ntenzjonati sabiex l-istess attur ma jithalliex jara lill-istess ulied, u dan anke *tramite* visiti lill-Psikjatri *ex parte* li tqabbdu minnha, u semghu biss l-istorja taghha, bla ma qatt semghu lill-parti l-ohra, li din il-Qorti thoss, li kellu xi jghid u kien ta' importanza massima ghall-konkluzjonijiet minnhom raggunti. Fil-fatt kemm Dr. Peter Muscat, u kemm Dr. Mariella Blackman jidher mir-rapporti u mix-xhieda taghhom, li ghamlu l-valutazzjoni taghhom kemm fuq rikjesta tal-konvenuta, u kemm billi semghu biss dak li kellhom tghidilhom l-konvenuta, u wkoll l-istess ulied, li jidher li kienu akkompanjati minn ommhom, u dawn l-ezamijiet saru waqt li din il-kawza kienet pendenti, u wkoll bla ma l-Qorti kienet informata bl-istess.

"Illi din il-Qorti thoss li din is-sitwazzjoni u prassi, li kemm il-darba rrepetiet ruhha f'kawzi quddiemha, m'hijiex dejjem dik idejali u lanqas hija l-iktar wahda idoneja sabiex jigi stabbilit l-interess ta' l-istess minuri fil-kaz in ezami u f'kull kaz iehor. Dan ghaliex dak li ghandu, fl-ahhar mill-ahhar jistabbilixxi l-istess interess tal-minuri, ghandu jkun fl-apparenza wkoll distakkat minn kull konnessjoni mal-partijiet, u dan mhux necessarjament li huwa l-kaz meta persuna manifestament *ex parte* tintalab taghmel rapport mill-klijenta taghha. Dan iktar u iktar meta jkun hemm rapport mill-espert tal-Qorti, anke jekk f'dan il-kaz dan jidher li sar meta l-partijiet kienu ghadhom fil-kaz taghhom quddiem is-Sekond Awla tal-Qorti Civili.

"Illi hawn in-necessità ta' Qorti tal-Familja vera u proprju, b'esperti indipendenti, li huma mharrga wkoll fil-process gudizzjarju, huwa ta' importanza massima, b'dan dejjem, li l-Gudikant li fl-ahharnett ikollu jiddeciedi fuq dawn il-problemi mill-iktar sensittivi, jkollu mohhu mistrieh fuq l-osservanza tal-process gudizzjarju, liema process fih innifsu jiggarantixxi l-indipendenza u l-imparzjalità tal-persuni esperti, li jkollhom l-ewwel u l-unika lejaltà taghhom lejn l-istess process gudizzjarju, u partikolarment li l-interess ta' l-istess minuri li l-Qorti tkun ser tistabilixxi jew tiddeciedi dwaru.

"(b) Illi fit-tieni lok jidher li hadd mill-partijiet u lanqas mill-esperti inkarigati *ex parte* u mis-*Social Workers* li kienu in kuntatt ma' l-istess tfal, ma ssuggerixxa jew ipprovda xi forma ta' terapija ghall-istess ulied, u jekk saret xi forma ta' terapija hadd mill-partijiet ma ndenja ruhu jinforma b'dan lill-Qorti. Mill-provi prodotti li huwa zgur huwa li fid-dizgwid bejn il-partijiet sfortunatament inqabdu fin-nofs f'din l-istess tilwima bejn il-kontendenti odjerni l-imsemmija minuri; jidher li l-istess ulied sofrew mill-vjolenza nkluza dik morali li huma raw bejn il-partijiet, u wkoll mill-fatt li kemm genitur u iehor ippruvaw iddahhlu lit-tfal fin-nofs fit-tilwim taghhom. Fil-fatt jidher li André kien inkoraggut mill-missier sabiex joffendi lill-ommu, mentri jirrizulta wkoll li l-omm dahlet lill-ulied fil-problemi taghha billi anke ghamlet dak li setghet anke waqt il-kawza sabiex l-ulied ma jarawx lill-missierhom u dan minkejja l-ordnijiet tal-Qorti. Din il-Qorti ma teskludhiex li sar ammont ta' *brainwashing* kif indikat minn wiehed mir-rapporti *ex parte* ta' Dr. Mariella Blackman miz-zewg partijiet meta l-istess kellhom access ghall-minuri jew minn parti wahda meta din kellha l-unika access ghall-istess minuri. Dwar dan wiehed jirreferi ukoll ghar-rapport tal-Psikologu Victor Shields dwar il-mod kif l-istess konvenuta turi l-emozzjonijiet taghha, li wkoll hallew effett fuq l-istess minuri.

"(c) Illi dan iwassal ghat-tielet punt li nnutat din il-Qorti f'din il-kawza, li mix-xhieda kollha prodotti, inkluz l-istess persuni professjonali, u *Social Workers*, hadd minnhom ma jidher li ghamel xi forma ta' tentattiv sabiex l-istess minuri jigu meghjuna sabiex dan l-access mal-missier taht supervizzjoni jsehh jew ikompli jsehh; anzi jidher li l-istess persuni kull ma ghamlu u dan hafna drabi fil-prezenza ta' l-istess konvenuta, jew minnha akkumpanjati, hadu l-kelma ta' l-istess ulied li ma jridux jaraw lill-istess missier, lanqas ghall-perjodu ta' siegha fil-gimgha taht supervizzjoni, u waqfu hemm. Din hija skoncertanti hafna meta fil-hajja ta' l-ulied ghandu jkun hemm rwol ghal kull genitur, u dan fl-interess ta' l-istess ulied stess, u meta mill-provi prodotti jirrizulta lil din il-Qorti li l-omm baqghet tinfluwenza sostanzjalment lil uliedha.

"Illi tenut [kont] ta' dan kollu premess xorta jibqa' l-fatt li llum is-sitwazzjoni ggravat b'tali mod li fl-ewwel lok huwa mpossibbli li l-partijiet jghixu flimkien u ghalhekk is-separazzjoni ta' bejniethom hija inevitabbli u dan kif fuq inghad ghar-ragunijiet primarjament dovuti mill-attur minhabba mohqrija, minacci, theddid, ingurji gravi u sevizzi prattikati minnu fil-konfront tal-konvenuta, u wkoll minhabba li l-istess konvenuta kkontribwiet ghall-istess separazzjoni minhabba theddid u ingurji gravi prattikati minnha ghad-dannu ta' l-istess attur. L-adulterju allegat mill-konvenuta fil-konfront ta' l-attur ma giex pruvat fl-opinjoni ta' din il-Qorti ghalkemm jirrizulta li kien hemm xi forma ta' hbiberija ma' terza persuna li dan fih innifsu jammonta ghal ingurja gravi.

"Illi fid-dawl ta' dan kollu m'hemm l-ebda dubju li l-kura u l-kustodja ta' l-istess minuri ghandha tigi fdata f'idejn l-attrici [*recte*: il-konvenuta], b'dan però li hija flimkien ma' uliedha ghandha tattendi kors ta' *family therapy*.

"Illi fid-dawl tar-rizultanzi processwali, inkluzi r-rapporti psikologici esebiti, din il-Qorti thoss li l-minuri André minhabba l-età tieghu ghandu jithalla liberu sabiex jaghzel huwa jekk iridx ikollu kuntatt jew le ma' missieru; dwar il-minuri l-ohra Michela u Ian dawn ghandu jkollhom access ma' missierhom taht supervizzjoni ta' *Social Worker* f'postijiet adattati ndikati mill-Agenzija Appogg, b'dan li l-istess supervizzjoni ghandha ghall-ewwel sitt xhur mid-data ta' din is-sentenza tkun ta' darba wahda kull hmistax u fix-xhur sussegwenti tali access taht supervizzjoni ghandu jizdied ghal darba fil-gimgha, b'dan li ghandu jkun hemm ukoll is-*Social Worker*, Therese Micallef, mill-istess Agenzija Appogg li taghmel *monitoring* ta' l-istess access u tipprezenta rapporti, kif hija jidrilha xierqa w opportuni, dwar ir-rizultat ta' l-istess access minn zmien ghal zmien lill-Qorti kompetenti u lill-partijiet. Dan kollu huwa suggett ghall-kondizzjoni li l-attur josserva l-obbligazzjonijiet tieghu ta' manteniment lejn l-istess uliedu, skond dak li ser jigi deciz f'din is-sentenza.

"Illi dwar l-effetti ta' l-artikolu 48, din il-Qorti thoss li dawn ghandhom jigu applikati *in toto* fil-konfront ta' l-istess attur li kien principalment responsabbli ghall-istess separazzjoni, izda m'ghandhomx jigu applikati fil-konfront tal-konvenuta.

"Illi dwar manteniment ghalhekk l-attur qed jigi dikjarat li jiddekadi mid-dritt li jitlob manteniment minghand l-konvenuta, però il-konvenuta w uliedha ghandhom dritt ta' manteniment mill-istess attur.

"Illi dwar manteniment jidher li l-attur huwa *self employed* u jgestixxi hanut tal-*grocer*, u kellu jhallas *pendente lite* manteniment ta' erbghin lira Maltija (Lm40) fil-gimgha, hamsa u ghoxrin lira Maltija (Lm25) kwantu ghall-minuri u hmistax-il lira Maltija (Lm15) ghall-mara; illi l-attur ipprova jpingi li n-negozju tieghu jinsab fi stat hazin, però dan kollu ma gie bl-ebda mod sostanzjat mill-istess attur, u jidher li l-attur ma hallasx manteniment la lil martu u lanqas lil uliedu mill-5 ta' Gunju 2000 sa llum, apparti rati ohra ta' manteniment li ma thallsux minnu, kif jidher mir-rendikont esebit mill-konvenuta a fol. 289 tal-process.   Fil-fatt sat-8 ta' Dicembru 2001 jidher li l-ammont t'arretrati ta' manteniment kien lahaq is-somma ta' tlett elef u erba' mija u lira Maltija (Lm3,401).   Illi ovvjament is-somma illum trid tizdied b'cirka tlett elef lira Maltija (Lm3,000) u ghalhekk l-ammont t'arretrati ta' manteniment li ma thallsux mill-attur jammonta sa llum ghal cirka sitt elef, erba' mija u lira Maltija (Lm6,401).

"Illi jidher car li l-konvenuta ser ikollha diffikultà sabiex tithallas tal-manteniment fil-futur u ghalhekk abbazi ta' dan kollu din il-Qorti thoss li l-attrici ghandha tinghata abbazi ta' dak provdut mill-artikolu 54(6) is-sehem ta' l-attur mid-dar konjugali, b'dan li tali dar ghandha ssir proprjetà kollha ta' l-istess konvenuta.

"Illi dwar il-manteniment ta' l-ulied, l-istess attur ghandu jhallas lill-konvenuta ghan-nom ta' l-istess minuri, manteniment ta' tletin lira (Lm30) fil-gimgha, u dan kull xahar bil-quddiem fir-residenza ta' l-istess konvenuta.

"Illi dwar ix-xoljiment tal-komunjoni ta' l-akkwisti din ghandha tigi ddikjarata xolta b'effett mid-data ta' din is-sentenza, u l-istess komunjoni qed tigi assenjata b'dan il-mod:-

"Illi l-konvenuta ghandha tigi assenjata l-istess dar matrimonjali 66, Ruisenor, Triq il-Mizura, Ta' l-Ibragg kif suggetta ghac-cens annwu u perpetwu ta' tletin lira Maltija (Lm30) fis-sena, bil-kontenut kollu ta' gjo fiha, u wkoll bil-hlas ta' kull dejn in konnessjoni ma' l-uzu tas-servizzi ta' l-istess dar b'applikazzjoni ta' l-artikolu 45(6) tal-Kap 16 ghall-hlas ta' arretrati ta' manteniment *pendente lite* u wkoll a saldo tal-manteniment dovut mill-istess attur lill-konvenuta, u hawn ittiehdet in konsiderazzjoni kull kreditu li l-istess attur seta' jvanta fuq l-istess dar.

"Illi min-naha tieghu l-attur ghandu jigi assenjat l-*garage* anness ma' l-istess dar, b'mod li fl-uzu ta' l-istess, l-istess attur m'ghandu bl-ebda mod jivvessa lill-konvenuta, u *vice versa*, kull dritt li ghandu, inkluz il-lokazzjoni tal-hanut St. Paul's Discount Store, flimkien maz-zewg vetturi u krediti u *stocks* ezistenti f'ismu jew f'isem iz-zewg partijiet b'dan li l-istess attur ghandu jhallas kull dejn li hemm fuq l-istess mobbli u immobbli hawn lilu assenjati."

Rat ir-rikors ta' l-appell ta' l-attur illi bih, ghar-ragunijiet hemm esposti, talab hekk:
"… li din l-Onorabbli Qorti joghgobha tirrevoka dik il-parti mis-sentenza moghtija fit-13 ta' Mejju 2003 fl-ismijiet premessi fejn assenjat id-dar konjugali lill-attrici u minflok jigi ordnat il-bejgh in licitazzjoni jew subasta tal-propjetà 66 Triq il-Mizura Swieqi u l-*garage* adjacenti (wara li ssir il-valutazzjoni necessarja) u r-rikavat jinqasam bejn il-partijiet, tichad it-talba tal-konvenuta ghall manteniment anke ghat-tfal sakemm l-esponent ma jkunx qed jahdem, u finalment tordna li l-ispejjez tal-kawza jigu sopportati ugwalment bejn il-kontendenti";

Rat ir-risposta tal-konvenuta illi permezz taghh, ghar-ragunijiet hemm esposti, issottomettiet illi l-appell interpost ghandu jigi michud bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra l-attur appellant;

Ezaminat l-atti kollha tal-kawza;

Trattat l-appell;

Ikkunsidrat:

Illi l-aggravji ta' l-attur kontra s-sentenza appellata, fi kliem ir-rikors ta' appell, huma s-segwenti:
1. "… [l-appellant] ma jhossx li hu gust illi jigi penalizzat billi jigi spussessat anzi jigi espropjat mill-unika propjetà ta' certu valur li ghandu u cioè id-dar matrimonjali. Waqt li hu minnu li l-Qorti tista' tipprovdi ghal din it-tip ta' soluzzjoni ma hux gust li din tigi applikata minghajr ebda valutazzjoni precedenti biex il-Qorti tkun f'posizzjoni li tara illi l-ispartizzjoni hija wahda gusta u ma tkunx forma ta' penalità kif effettivament se jigri jekk is-sentenza tigi applikata."

2. "Kwantu ghal manteniment l-esponent bhalissa mhux qed jahdem wara l-falliment tan-negozju tieghu u kwindi jitlob illi ma jhallas ebda manteniment *rebus sic stantibus*."

3. "Rigward il-kap ta' l-ispejjez la darba l-Qorti iravizat [*sic*] nuqqasijiet taz-zewg partijiet l-esponent jitlob li dawn ghandhom jinqasmu fi kwoti ugwali."

Ikkunsidrat:

Illi, dwar l-ewwel (1) aggravju hawn fuq riportat, ghandu jinghad, qabel xejn, illi l-appellant mhux korrett meta jghid illi d-dar konjugali hija "… l-unika propjetà ta' certu valur li ghandhu …". Infatti, fost l-assi tal-komunjoni ta' l-akkwisti tal-kontendenti hemm ukoll *garage* adjacenti ghall-imsemmija dar, liema *garage* permezz tas-sentenza appellata gie assenjat lill-attur;

Illi anqas ma huwa korrett l-appellant meta jghid illi l-ewwel Qorti assenjat id-dar konjugali lill-konvenuta "… minghajr ebda valutazzjoni precedenti …". Infatti, f'pagina sittax (16) tas-sentenza appellata jinghad hekk:

"Illi b'nota datata 28 ta' Mejju 2002 il-konvenut [recte: l-attur] esebixxa kopji ta' zewg kuntratti wiehed datat 3 ta' Dicembru 1980 li bih kien xtara fond il-Mosta qabel iz-zwieg u iehor tas-27 ta' Jannar 1994 [jigifieri wara z-zwieg, ghaliex mid-dokument PF2 a fol. 18 jirrizulta illi l-kontendenti zzewgu fit-12 ta' April, 1986] fejn xtara d-dar konjugali 13, Triq il-Misura, Ta' l-Ibragg, St. Andrews, limiti San Giljan u *garage* mieghu [jew ahjar, maghha] bil-prezz ta' disa' u ghoxrin elf lira Maltija (Lm29,000)" (sottolinear ta' dina l-Qorti);

Fil-fehma ta' dina l-Qorti, ghalhekk, meta l-ewwel Qorti assenjat id-dar konjugali lill-konvenuta kienet konxja mill-valur ta' l-istess dar;

Tajjeb illi jigi rilevat illi l-appellant jirrikonoxxi illi l-ewwel Qorti kellha l-fakoltà moghtija lilha mill-ligi (art. 54(6), Kodici Civili) sabiex tipprovdi bil-mod kif ipprovdiet dwar id-dar konjugali;

Ghar-ragunijiet hawn imsemmija, l-ewwel aggravju ta' l-appellant mhux fondat;

Ikkunsidrat:

Illi ma hemmx wisq x'jinghad dwar it-tieni (2) aggravju ta' l-appellant. Anke jekk huwa minnu illi n-negozju ta' l-appellant falla, ma jfissirx illi l-appellant huwa fl-impossibilità illi jaghmel xoghol ta' qliegh alternattiv sabiex, jekk xejn, ikun jista' jonora l-obbligu tieghu illi jmantni lil uliedu minuri skond il-ligi u *ai termini* tas-sentenza appellata. Konsegwentement, anqas it-tieni (2) aggravju ta' l-appellant ma huwa fondat;

Ikkunsidrat:

Illi, kwantu ghat-tielet (3) aggravju ta' l-appellant, huwa veru illi l-ewwel Qorti kkonkludiet illi kien hemm lok ghall-pronunzjament tas-separazzjoni personali bejn il-kontendenti ghal htijiet imputabbli wkoll lill-appellata, però huwa daqstant veru illi l-ewwel Qorti kkonkludiet ukoll illi ghall-istess separazzjoni kien primarjament responsabbli

l-appellant. Minn dawn il-konkluzjonijiet l-appellant ma appellax. Dina l-Qorti hija konvinta illi kienu dawn il-konkluzjonijiet illi primarjament wasslu lill-ewwel Qorti sabiex fis-sentenza appellata tordna illi l-ispejjez kollha tal-kawza jigu sopportati “kwantu ghal erba’ parti minn hamsa mill-attur u kwantu ghal parti minn hamsa ghall-konvenuta”. Fil-fehma ta’ dina l-Qorti, ma hemmx lok illi tigi disturbata d-diskrezzjoni ezercitata mill-ewwel Qorti meta pprovdiet kif ipprovdiet dwar il-kap ta’ l-ispejjez;

Ghal dawn il-motivi:

Tiddisponi mill-appell billi tichdu u billi tikkonferma s-sentenza appellata, b’dan illi, *ai termini* ta’ l-artikolu 55(1) tal-Kodici Civili, tordna illi l-komunjoni ta’ l-akkwisti bejn il-kontendenti tispicca mill-lum;

Tordna illi l-ispejjez ta’ din l-istanza jigu sopportati kollha mill-attur appellant.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------